kauliukais. Pilkapyje Nr. 54 įkapės sudėtos ne tarp degintinių kauliukų, kaip daugumoje pilkapių, o šalia jų. Įkapių dalis buvo daugiau ar mažiau apdegusi, o kita - visai ugnies nepaliesta. Žalvariniai papuošalai daugiausia sulaužyti.

Vyrų įkapes sudaro: siauraašmeniai pentiniai kirviai, įmoviniai ietigaliai profiliuota lauro arba karklo lapo formos plunksna, peiliai, diržų sagtys bei žalvariniai įvijiniai žiedai. Moterų kapuose: ylos, moliniai verpsteliai (cilindro arba statinaitės formos), žalvarinės antkaklės plokščiais užkeistais galais, juostinės platėjančiais galais apyrankės ir įvijiniai žiedai. Pilkapio Nr. 44 kape (greičiausiai vaiko, nes buvo įdėtas labai mažas įvijinis paplatinta viduriniąja apvija žiedelis) rasta ir retesnė įkapė - kaulinės šukos. Jos yra pusapvalės, su pailgintais galais. Paviršius puoštas akutėmis ir bangelių linijomis. Išsiskiria įkapėmis ir pilkapio 54 kapas. Čia rastas geležinis 21 cm ilgio pjautuvėlis, trinariai žąslai ir geležinė stačiakampė diržo sagtis.

Pilkapiuose Nr. 50 ir 51 rasta molinių puodų dalių. Pilkapyje Nr. 50 puodas priklauso moters kapui, o pilkapyje Nr. 51 buvo padėtas atskirai nuo kapo - centre, pagrinde.

Pagal laidoseną ir įkapes 1980 m. tyrinėtieji pilkapiai su akmenų vainikais papėdėje datuojami VI-VII a., o pilkapiai be akmenų vainikų - VIII-X a.

Eugenija Butėnienė

PALŪŠĖS PILKAPIAI

Prie Palūšės, Ignalinos raj., yra trys pilkapių grupės. Didžiausia, vadinama I grupe, yra apie 0,5 km į R nuo Palūšės miestelio, valstybinio miško kv. 48, Nacionalinio parko ribose. Pilkapynas yra kairėje keliuko iš Palūšės į Antagavę. Čia ant

dviejų kalvelių ir tarp jų, apie 2 ha plote yra 62 pilkapiai.

Apie 200 m į ŠR nuo jos yra II grupė. Ją sudaro 3 dideli pilkapiai ir vienas labai suplokštėjęs. Kelia abejonę, ar šie 4 pilkapiai laikytini atskira grupe. Greičiausiai jie yra skirtini I grupei.

700 m atstume nuo I grupės į ŠV ir 300 m į PR nuo Gavio ežero yra III grupė, kurioje yra 8 geriau išlikę pilkapiai.

1981 m. IEM tyrinėjo I grupę. Pilkapiai išsidėstę labai nevienodai. Kartais vieno pilkapio kraštas tiesiog liečiasi su kitu pilkapiu, o kartais tarp jų yra nuo kelių metrų iki 25-30 m atstumas. Tankiau pilkapių yra grupės centre, o rečiau - pakraščiuose. Pilkapiai suploto pusrutulio formos, 6-12 m skersmens ir 0,5-1 m aukščio. Papėdėse matyti duobės arba grioviai. Beveik visi pilkapiai apardyti, viduryje yra prakastos duobės.

Pilkapynas 1958 m. lankytas MAII žvalgomosios ekspedicijos. Pagavaičių kaimo gyventojas Blažys Karaliūnas (1904 m.gimimo) pasakoja, kad 1916 m. vokiečiai kariškiai paėmę 6 vietinius vaikinus 3 dienas kasinėję pilkapius. Pagal jį, buvo iškastos duobės visuose pilkapiuose. Pilkapiuose radę molinių puodų, akmeninių galąstuvų, geležinių antskydžių, pentinių kirvių, peilių, žąslų bei balno kilpų. Visus radinius vokiečiai išsivežę.

Muziejus ištyrė 4 pilkapius: du vienas šalia kito grupės P pakraštyje - Nr. 1(49) ir 2(52), vieną - Nr. 3(26) Š ir vieną - Nr. 4(36) ŠR pakraštyje. Pilkapiai 8-10 m skersmens, tik pilkapis Nr. 2 buvo vos 6 m skersmens ir 0,5 m aukščio. Pilkapiai Nr. 1 ir Nr. 3 gana aukšti (centre iki 0,9-1 m). Pilkapis Nr. 4 perkastas, visas sampilas sumaišytas, neišlikęs net pagrindo degėsių sluoksnelis.

Pilkapiai supilti iš šviesaus smėlio, tik pilkapio Nr. 4 sampilas buvo iš žvyro su akmenų priemaiša. Sampilo pagrinde buvo 10-15 cm storio su degėsiais maišytas sluoksnelis.

Mirusieji laidoti sudeginti. Kapai buvo pilkapio centre, pagrinde, degėsių sluoksnelyje. Kapo duobės gana didelės, pailgos: pilkapyje Nr. 1 - 180 x 100 cm dydžio, pilkapyje Nr. 2 - 120 x 40 cm dydžio. Įkapės buvo sudėtos šalia sudegintų kauliukų duobės dugne. Pilkapio Nr. 2 kape buvo įdėta tik geležinė yla. Gana turtingas įkapėmis buvo pilkapio Nr. 1 kapas. Čia buvo išilgai kapo duobės pakraštyje sudėtos įkapės: antskydis, du įmoviniai ietigaliai (vienas nežymiai profiliuota, kitas trikampe plunksna), pentinis siauraašmenis kirvis, peilis, žalvarinė ovalinė diržo sagtelė ir įvijinis žiedas.

Pilkapyje Nr. 3 buvo du kapai. Vienas pilkapio centre suardytas kasant gana gilią duobę, sudegę kauliukai išbarstyti plačiame plote iki pat pagrindo. Įkapių nerasta. Antras kapas savotiškas - tai kapas be sudegintų kauliukų, palaidotos tik įkapės. Šis kapas rastas neįprastoje vietoje - pačiame pakraštyje, tarp pilkapio sampilą juosiančių pailgų duobių. Apvalioje 80 cm skersmens duobelėje, kuri pripildyta tamsesnės, lyg su pelenų priemaišomis žemės, užkasti du įmoviniai ietigaliai (lauro lapo ir karklo lapo formos plunksnomis), du peiliai ir yla. Įkapės apdegusios. Greičiausiai čia yra vadinamasis "simbolinis kapas".

Pilkapis Nr. 4 buvo smarkiai apardytas, ir jame rasti tik suardyto kapo likučiai: pavieniai sudegę kauliukai, yla ir mažas mėlyno stiklo karoliukas.

Visus sampilus juosė pailgos duobės. Jos yra prie pat sampilo papėdės, tik pilkapio Nr. 1 sampilą jos supo 2-3,5 m atstumu. Duobės užpildytos tamsiai degėsinga žeme, 50-100 cm gy-

lio, pjūvyje piltuvėlio formos.

Pagal laidoseną ir rastąsias įkapes tyrinėtieji Palūšės I grupės pilkapiai datuotini VIII-IX a.

Pranas Kulikauskas

KERNAVĖS PILKAPIAI

Apie 2 km į ŠV nuo Kernavės miške yra išlikusi mažai žinoma pilkapių grupė. XIX a. Kernavės apylinkėse pilkapių buvo daug, tačiau jų grupės tada liko tiksliau nelokalizuotos. Iki mūsų dienų išliko tik buvusių pilkapynų dalis. Apie Kernavės miške esančius pilkapius sužinota 1981 m., tyrinėjant Mindaugo sosto piliakalnį.

Pilkapiai yra Lielupėlio dešiniajame krante, kalvotoje vietoje, į V nuo kelio Kernavė-Vileikiškiai. Dalis jų supilti kalvos viršūnėje, kiti - lygumoje. Išliko 23 pilkapiai, kurie sudaro gana kompaktišką grupę. Kai kurių pilkapių pagrindai beveik sueina, o tarp kitų yra kelių ar net keliolikos metrų atstumas. Vienas, labiau nuo kitų nutolęs pilkapis yra grupės Š dalyje.

Pilkapiai apaugę pušimis, uogienojais ar krūmeliais. Jų sampilų skersmuo - nuo 6-7 iki 10-12 m, aukštis - 0,5-1,5 m. Atskirų pilkapių papėdėje žymūs grioviai. Kai kurie pilkapiai kasinėti lobių ieškotojų - viduryje matyti iškastos duobės.

1981 m. MAII ir VVU ištyrė 2 pilkapius. Abu jie arti vienas kito.

Pilkapis Nr. 1 nedidelis, suplokštėjęs. Jo skersmuo 6-7 m, aukštis 0,6 m, supiltas iš gelsvo smėlio, po sampilu, buvusiame žemės paviršiuje, pastebėtas tamsesnės žemės sluoksnelis su labai smulkiais degėsiais. Pilkapio sampilą supęs 50-60 cm pločio ir 20 cm gylio griovys.